

Juhász Kitti

Beszámoló *A tudomány a közoktatásért* című konferenciáról

Az MTA Közoktatási Elnöki Bizottsága (KEB) november 26-án a Magyar Tudományos Akadémián rendezett konferenciát *A tudomány a közoktatásért* címmel. Az összejevetelen a magyar közoktatás és felsőoktatás jelenlegi helyzetének javítására tettek javaslatokat a résztvevők. A felszólalók egyetértettek abban, hogy sok szempontból sürgősen változtatni kell a hazai közoktatás állapotán.

1. kép
A konferencia közönsége

A tudományos ülést Pálinkás József, az MTA elnöke nyitotta meg. Köszöntőjében elmondta, hogy a hallgatók egy része felkészületlenül, és ami ennél is fontosabb, motiválatlanul érkezik a felsőoktatási intézményekbe. Bár sokan ennek okát az oktatás finanszírozási problémáiban látják – és ezekkel kell is foglalkozni –, a probléma forrása elsősorban mégsem ez.

Pálinkás József szerint az oktatás feladata az, hogy felkészítse a fiatalokat a világban való magabiztos eligazodásra, és a társadalom számára biztosítsa a kulturális folyamatosságot. Kijelentette, hogy „a tanításhoz inspiráció és kényszer ésszerű egyensúlyára van szükség”. De a tapasztalatok szerint a közoktatás nem adja meg a szükséges inspirációt. Megfelelő módszerek kellene ahhoz, hogy a közoktatás megvalósíthassa tényleges feladatát: a tananyagon keresztül megtanítsa gondolkodni. Valamint biztosítsa annak folyamatos megtapasztalását, hogy a cselekedeteknek következményei vannak. Emellett – az előadó véleménye szerint – túl sok a tankönyv, és közülük nem mindegyik alkalmas arra, hogy gondolkodásra ösztönözze a gyerekeket.

Pálinkás József úgy véli, hogy a természettudományos tárgyak tanítása és a tanárképzés színvonala csökkenni fog, ha nem történik sürgős beavatkozás. Egyaránt szükség van a szemléletváltásra, a tanárképzés átalakítására és a tanártovábbképzés megváltoztatására.

2. kép
Pálincás József köszöntője

Ezután Csapó Benő, az MTA doktora és a KEB tagja fejtette ki gondolatait. *Milyen messze vagyunk a 21. századtól?* című előadásában elemezte „az elmaradt rendszerváltozás következményeit” a közoktatásban. Arra figyelmeztetett, hogy veszélyben van a hazai közoktatás és így „veszélyben a nemzet” is. A közoktatás gyenge teljesítménye rossz irányban befolyásolja a magyar írásbeliséget, a magyar nyelvet, a nemzeti kultúrát, és így a magyar tudomány jövőjét. Szerinte baj lesz az ország gazdasági versenyképességével, a társadalmi kohézióval és végül a demokráciával is. De a felsőoktatás színvonalának hanyatlását nem lehet az új, kétszintű oktatási formával indokolni, a gondok ugyanis már a felvételinél kezdődnek.

Az előadó véleménye szerint az a probléma, hogy a deklarált célok és a gyakorlat gyakran ellentétben vannak egymással: manapság például elméleti szinten kiemelten fontos a deszegregáció és az integráció, ugyanakkor ennek a gyakorlati megvalósítását hátráltatja az iskolaválasztás és a felvételi vizsga rendszere. Emellett a bolognai rendszer állapota is felemás. Az érettségi reformja ellentmondásos eredményekre vezetett, több kérdés fogalmazható meg a szintek közötti kapcsolatról és a köztük lévő távolságról. Csapó Benő úgy véli, hogy a hazai oktatásban tudományos alapokra, mérhető adatokon alapuló oktatásfejlesztésre van szükség, hiszen a közoktatás színvonala stagnál, sőt néhány területen romlik is. A közoktatási rendszerben fontos szerepe van a pedagógusoknak, ezért hangsúlyosabbá kell tenni a pedagógusok kiválasztását, képzését, és lehetőséget kell biztosítani motivált fejlődésükre. A jelenlegi helyzet elszomorító, hiszen kevés tanár szakos hallgató van, és a jelentkezők teljesítménye sem mindig megfelelő.

Csapó Benő részletesebben a természettudományok és a matematika tanításának problémáit fejtette ki. A műszaki és a tudományos pályákon jelenleg utánpótláshiány van, s kevés az olyan ország, ahol kevesebb kutatót foglalkoztatnak, mint nálunk. Szerinte a tudományos bizonyítékokra épülő természettudományi oktatás megvalósítását kell kitűzni célul.

3. kép
Csapó Benő előadása

A következő előadó Csépe Valéria volt, a KEB elnöke. Előadásának címe: *Írni, olvasni, számolni – elszalasztott lehetőségek*. Ez a cím a XXI. századi Magyarország felzárkózásának esélyeire utal. A probléma az, hogy megengedjük magunknak, hogy összekeverjük a magatartászavart a biológiai zavarral – hangsúlyozta Csépe Valéria. A gyerekeket nem megbélyegezni, hanem tanítani kell. Szomorú, hogy a tanárok körülbelül 90%-a a családi körülményeket teszi felelőssé azért, ha a gyerekek nem tanulnak meg jól olvasni, és csak a fele gondolja úgy, hogy az iskolának van hatása a diákokra. Az elnök asszony hangsúlyozta, hogy tudományosan elfogadott, jó módszerekre és jó pedagógusokra van szükség, hogy megfelelő hatással legyünk a gyerekekre.

Csépe Valéria egy Nemzeti Oktatási Panel létrehozását sürgette. Példaként hozta fel a hasonló, 1997-es – pszichológus szakemberek bevonásával készült – amerikai programot, amelynek köszönhetően az országban 50%-kal csökkent az analfabetizmus. Csépe Valéria szerint amellet, hogy a tanítás tartalmának meg kell őriznie a konzervatív elemeket, szükség van a hazai oktatási-nevelési rendszer korszerűsítésére is. Ehhez elengedhetetlen a megfelelő oktatási-mérési módszerek alkalmazása.

Csépe Valéria úgy véli, hogy a pedagógus szakma presztízsének visszaállítása nem az MTA feladata, de ha a problémákra való figyelemfelhívással, megfelelő útmutatással és szakmai támogatással kiáll az oktatás ügye mellett, az remélhetőleg a pozitív irányba történő változást segíti elő. Szükség van a megfelelő oktatási szerkezet kialakítására, több figyelmet kell szentelni az oktatás színvonalának növelésére, ki kell alakítani az életképes tanártovábbképzést, valamint használható tankönyveket kell írni, és alkalmazni is kell őket. Mindehhez szükség van a törvények általi támogatásra, de első lépésként be kell látni, hogy a probléma létezik.

4. kép
Csépe Valéria előadása

Nikolov Marianne, a KEB tagja és az MTA doktora a nyelvtudásról és a nyelvoktatásról beszélt. *Angol és/vagy német? Nyelvtudás és nyelvtanulás a közoktatásban* című előadásában az idegen nyelvek tudásának fontosságát hangsúlyozta. Pozitívként emelte ki, hogy hazánkban vannak idegen nyelvet remekül beszélő diákok, és egyre többen tanulnak sok éve egy-egy nyelvet. Emellett léteznek olyan iskolák, ahol idegen nyelven tanítanak bizonyos tantárgyakat. Úgy vélte, hogy optimisták lehetünk, hiszen az Európai Unióban a tíz új országgal együtt emelkedett a nyelvet tudók száma, és Magyarországon is bővült azok létszáma, akik azt állítják magukról, hogy meg tudnak szólalni valamilyen idegen nyelven.

Mindezek mellett több kihívással kell szembenézni, hiszen nagy a különbség abban, hogy milyen szinten sajátítják el a diákok az adott nyelvet. A tanulók átlagban 1–1,4 idegen nyelvet tanulnak, de 5%-uk egyáltalán nem jár nyelvórára. Az óraszámok tekintetében igen elől járunk az Európai Unió országaihoz képest, több nyelvóra csak a kétnyelvű országokban van. De a magas óraszám hatása nem mutatkozik meg a nyelvtudásban. Nikolov Marianne kifejtette, hogy bár a nyelvi előkészítők valamennyi előnyt jelentenek az érettségien, és a vélemények általában pozitívak róluk, mégsem hozták meg a várt eredményt a nyelvoktatás színvonalának emelésében. Véleménye szerint a nyelvoktatásban a mennyiség helyett a minőséget kell előtérbe helyezni, és a kommunikatív eljárásokat kell alkalmazni. Kitörési lehetőséget lát a szaknyelv oktatásában, a tantárgyak célnyelven történő tanításában és a második nyelv tanulásának szorgalmazásában.

5. kép
Nikolov Marianne előadása

A természettudományos oktatás hiányosságaira hívta fel a figyelmet Szabó Gábor, a KEB tagja az *Utolsó szögek a természettudományos oktatás koporsóján?* című előadásában. Negatívumként értékelte, hogy a természettudományi órák száma csökken, és a tananyag absztraktabbá válik. Véleménye szerint a gyerekek életkorához kellene formálni a tananyagot. Fontosnak tartja emellett a megfelelő módszerek alkalmazását, amelyekkel ki lehet alakítani a diákok természettudományos gondolkodását. Katastrofális következményei lehetnek a kísérletek kiszorulásának, hiszen ezáltal eltűnik a szaktárgyhoz szükséges tapasztalatok megszerzésének a lehetősége.

Szabó Gábor szerint igaz, hogy nem a bolognai rendszer okozta a tanárképzés problémáit, de a bolognai rendszer átgondolatlan bevezetése megszüntette a természettudományos tanárképzést. Az így megszerzett végzettséggel nem lehet elhelyezkedni a munkaerőpiacon. Nincs megoldva a kétszakosság, és a szakmódszertan súlya sem megfelelő. Azt javasolta, hogy állítsák vissza a természettudományos tanárképzés egyciklusú rendszerét. Az előtte szólókhhoz hasonlóan a felvételi és az érettségi rendszer gyengeségeire is felhívta a figyelmet, és ő is a tudományos kutatás alapú fejlesztés filozófiáját szorgalmazta.

6. kép
Szabó Gábor előadása

Csak pénzkérdés lenne a siker? – ezt a kérdést fogalmazta meg Fazekas Károly, az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének igazgatója, aki a XXI. századi iskola és a gazdaság összefüggéseit vizsgálta. Előadása betegség miatt elmaradt, de a konferencia zárszavában elhangzott a válasz a címben megfogalmazott kérdésre: el kell érni, hogy a pedagóguspálya ne pénz kérdése legyen. Ahhoz, hogy ne maradjunk le Európától, részben jelentős szemléletváltásra van szükség, részben sok szempontból javítani kell a magyar közoktatás és felsőoktatás jelenlegi helyzetén.

Juhász, Kitti: Report on the conference „Science for Public Education”

Az írás szerzőjéről

Juhász Kitti

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország

juhasz.kitti[kukac]gmail.com